

ADEDE ARCHEOLOGISCH RAPPORT 193

Archeologienota Hamstraat te
Olsene (Oost-Vlaanderen).
Programma van Maatregelen.

CLAEYS SIMON

Colofon

Uitgever	ADEDE bvba
Jaar van uitgave	2017
Plaats van uitgave	Gent
Redactie	Claeys Simon & Janssens David
ISSN	2033-6810

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ADEDE bvba.

Inhoudsopgave

1	Gemotiveerd advies.....	- 4 -
2	Programma van maatregelen.....	- 5 -
2.1	Administratieve gegevens	- 5 -
2.2	Aanleiding van het vooronderzoek	- 11 -
2.3	Resultaten bureauonderzoek	- 12 -
2.4	Vraagstelling en onderzoeksdoelen	- 15 -
2.5	Onderzoeksstrategie en -methodes	- 15 -
2.6	Afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk	- 18 -
3	Besluit	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
4	Plannenlijst	- 20 -
5	Lijst van figuren	- 21 -

1 Gemotiveerd advies

Tijdens het bureauonderzoek, uitgevoerd door ADEDE bvba, werd vastgesteld dat de reeds bestaande bronnen niet voldoende informatie bevatten om vast te stellen of zich al dan niet een archeologische site binnen de contouren van het onderzoeksgebied bevindt. Binnen het verslag van resultaten kon wel een archeologisch potentieel voor het projectgebied worden geschetst alsook kon een analyse gemaakt worden van de mogelijke impact van de geplande ontwikkeling op het plaatselijk bodemarchief. De ligging binnen een zone met verschillende bebouwingsfases sinds, met zekerheid, de tweede helft van de 18de eeuw gecombineerd met de gekende archeologische waarden in de omgeving van het projectgebied scheppen een reële verwachting op het aantreffen van sporen vanaf de Romeinse tijd tot late middeleeuwen. Vroegere periodes kunnen echter niet volledig worden uitgesloten op basis van de afwezigheid van deze in de gekende archeologische waarden uit de omgeving van het projectgebied. De topografische ligging vertoont hier immers zeer gunstige eigenschappen voor menselijke bewoning en/of activiteiten voor deze oudere periodes. Hier geldt bijgevolg een algemene verwachting tot het aantreffen van sporen uit alle periodes.

De aard van de geplande ontwikkeling van het projectgebied houdt in dat, na afbraak van bestaande bebouwing, het projectgebied verkaveld wordt en vervolgens binnen de verkaveling (naar 2 bebouwbare percelen) bouwzones voorziet. Gezien nog geen plannen beschikbaar zijn voor eventuele bebouwing (al dan niet onderkelderde) worden deze twee zones beschouwd als mogelijk ernstig bedreigend voor het plaatselijke bodemarchief. Gezien bijhorende infrastructuur (verhardingen, eventueel zwembad, et cetera) zich niet dienen te beperken tot voorziene bouwzones wordt ook voor de rest van het projectgebied het plaatselijke bodemarchief als mogelijk bedreigd beschouwd.

Dit alles in overweging genomen blijkt verder vooronderzoek, met ingreep in de bodem, noodzakelijk voor het bepalen van de aard en aanwezigheid van mogelijke sporen of een archeologische site ter hoogte van het onderzoeksgebied. Gezien op het terrein momenteel verschillende gebouwen aanwezig zijn en deze dienen afgebroken te worden voorafgaand aan de geplande archeologische ingrepen, adviseert ADEDE bvba hier een uitgesteld traject in de vorm van een proefsleuvenonderzoek (cfr. §2.5 Onderzoeksstrategie en -methodes) .

2 Programma van maatregelen

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode	2017D193
Site	Olsene - Hamstraat
Projectsigle ADEDE	OLS-HAM
Ligging	Hamstraat 1 9870 Olsene
Bounding Box	Punt 1 (NO): X: 85844,615m Y: 181502,137m Punt 2 (ZW): X: 85744,867m Y: 181409,533m
Topografische kaart	Zie plannr. 1
Kadaster	Olsene Afd. 2, Sectie A, 641b (deel) , 641g (deel) Zie plannummer 3
Soort onderzoek	Archeologienota
Opdrachtgever	Pieter Callewaert Plumerlaan 6 8900 Ieper
Aard van de vervolgwerven	Afbraak bestaande bebouwing + verkaveling
Uitvoerder	ADEDE bvba
Erkenningsnummer ADEDE bvba	2015/00058
Erkend archeoloog	Bart De Smaele 2015/00070 Hadewijch Pieters 2017/00168
Tijdelijke bewaarplaats archief	ADEDE bvba
Bibliografische referentie	Claeys S. & Van Huffel C., 2017, Archeologienota Hamstraat te Olsene (Oost-Vlaanderen), ADEDE Archeologisch Rapport 193, Gent.
Grootte projectgebied	Ca. 4354m ²
Periode uitvoering	Mei 2017

Thermen thesaurus Onroerend Erfgoed	Archeologienota, bureauonderzoek
Verstoorde zones	Zie plannr. 4

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

OLSENE-HAMSTRAAT

Plannr. 1
Topografische kaart

2017D193 04/05/2017

© AGIV

Legende

 Projectgebied

0 450
Meter

OLSENE-HAMSTRAAT

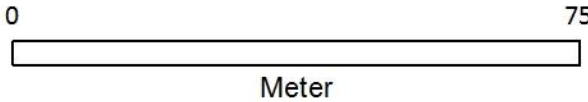
Plannr. 2
Orthofoto 2016

2017D193 04/05/2017

© AGIV

Legende

 Projectgebied

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

OLSENE-HAMSTRAAT

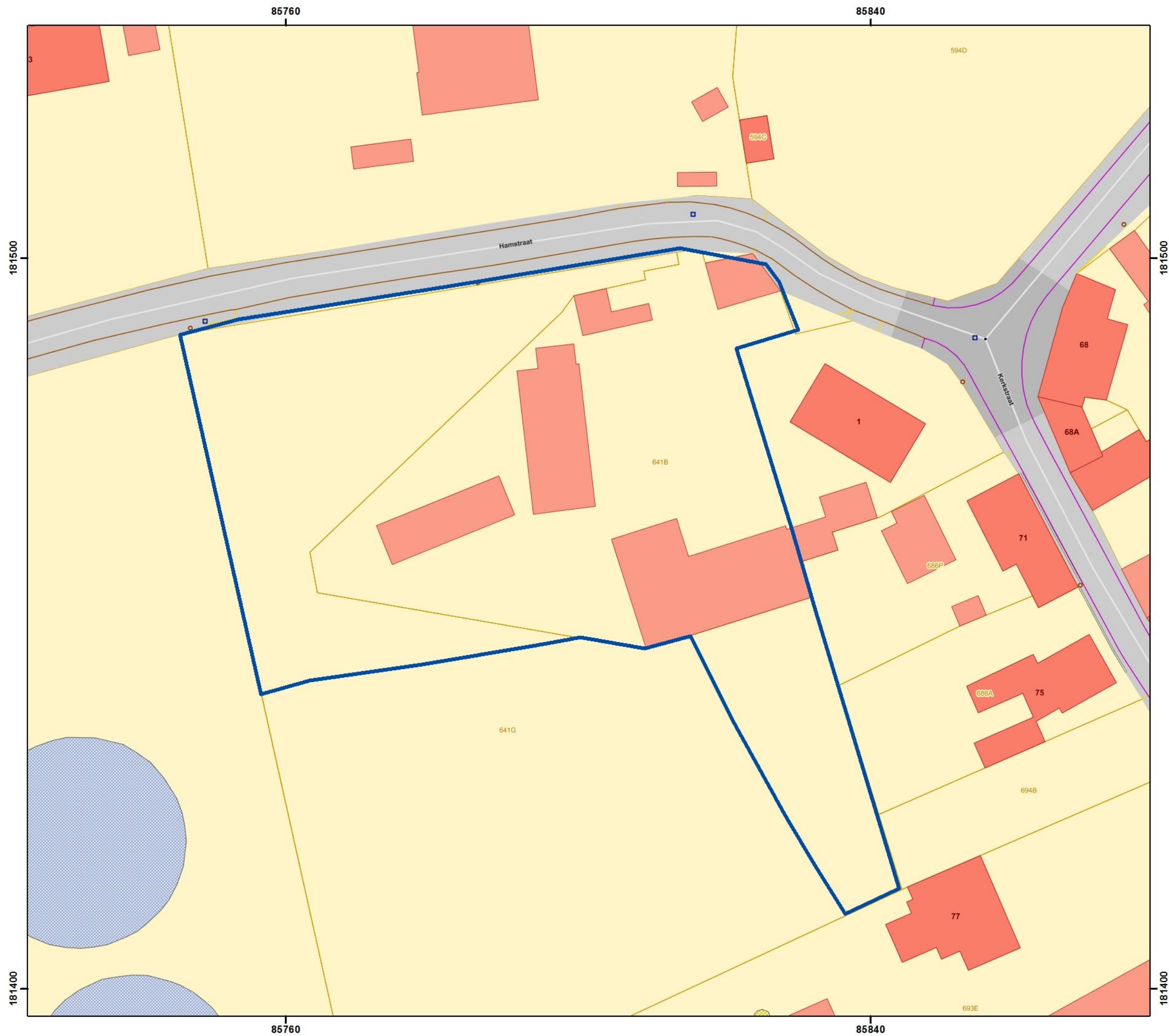
Plannr. 3
GRB (kadaster)

2017D193 04/05/2017

© AGIV

Legende

 Projectgebied

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

OLSENE-HAMSTRAAT

Plannr. 4

Gekende verstoorde zones

2017D193

04/05/2017

© AGIV

Legende

Projectgebied

Type

Bebouwing

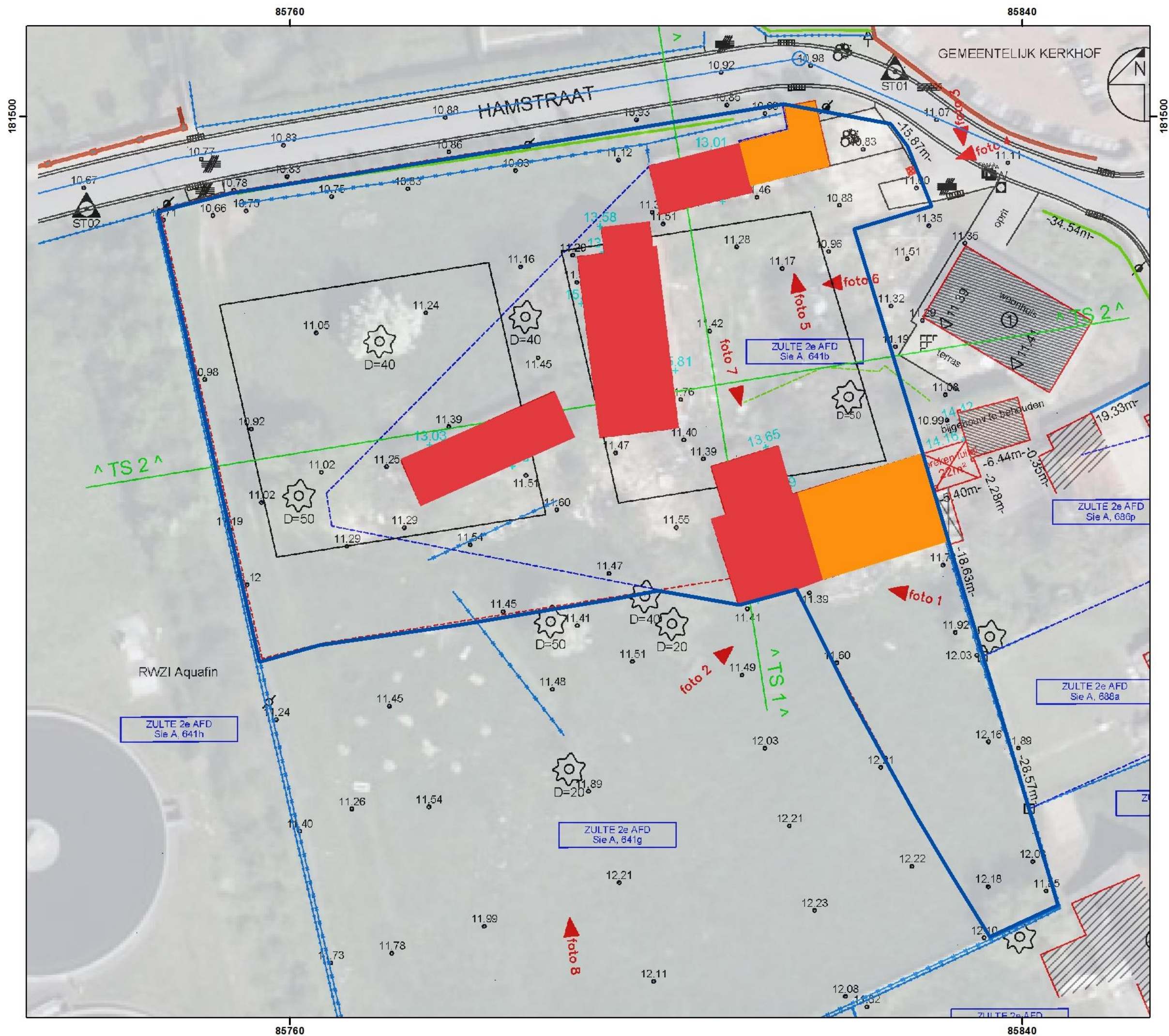

Ingestorte bebouwing (muren te slopen)

0 30

Meter

2.2 Aanleiding van het vooronderzoek

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van een geplande verkavelingsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt. De initiatiefnemer is daarom verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

De reeds bestaande bebouwing binnen de contouren van het projectgebied zal worden afgebroken en het projectgebied zal worden opgesplitst in twee afzonderlijke percelen. Een derde perceel als gevolg van de verkaveling valt buiten het projectgebied in landbouwgebied en zal geen verdere ontwikkeling kennen. De twee andere percelen vallen binnen woongebied en kunnen later ontwikkeld worden als bouwgrond. Lot 1 zal een oppervlakte hebben van 1879m² waarbij een zone voorzien wordt voor toekomstige bebouwing van ca. 800m². Lot 2 zal een oppervlakte hebben van 2475m² waarbij tevens een zone van ca. 800m² voor toekomstige bebouwing wordt voorzien. Binnen deze bouwzones dienen in de toekomst de zwaarste ingrepen gepland te worden. Echter dienen bijhorende infrastructuur, bijvoorbeeld verhardingen, zich niet tot deze zones te beperken.

Voor een overzicht van de gekende toestand van het terrein en de geplande ontwikkeling wordt verwezen naar plannr. 5 en 6 (onderaan deze paragraaf)

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

OLSENE-HAMSTRAAT

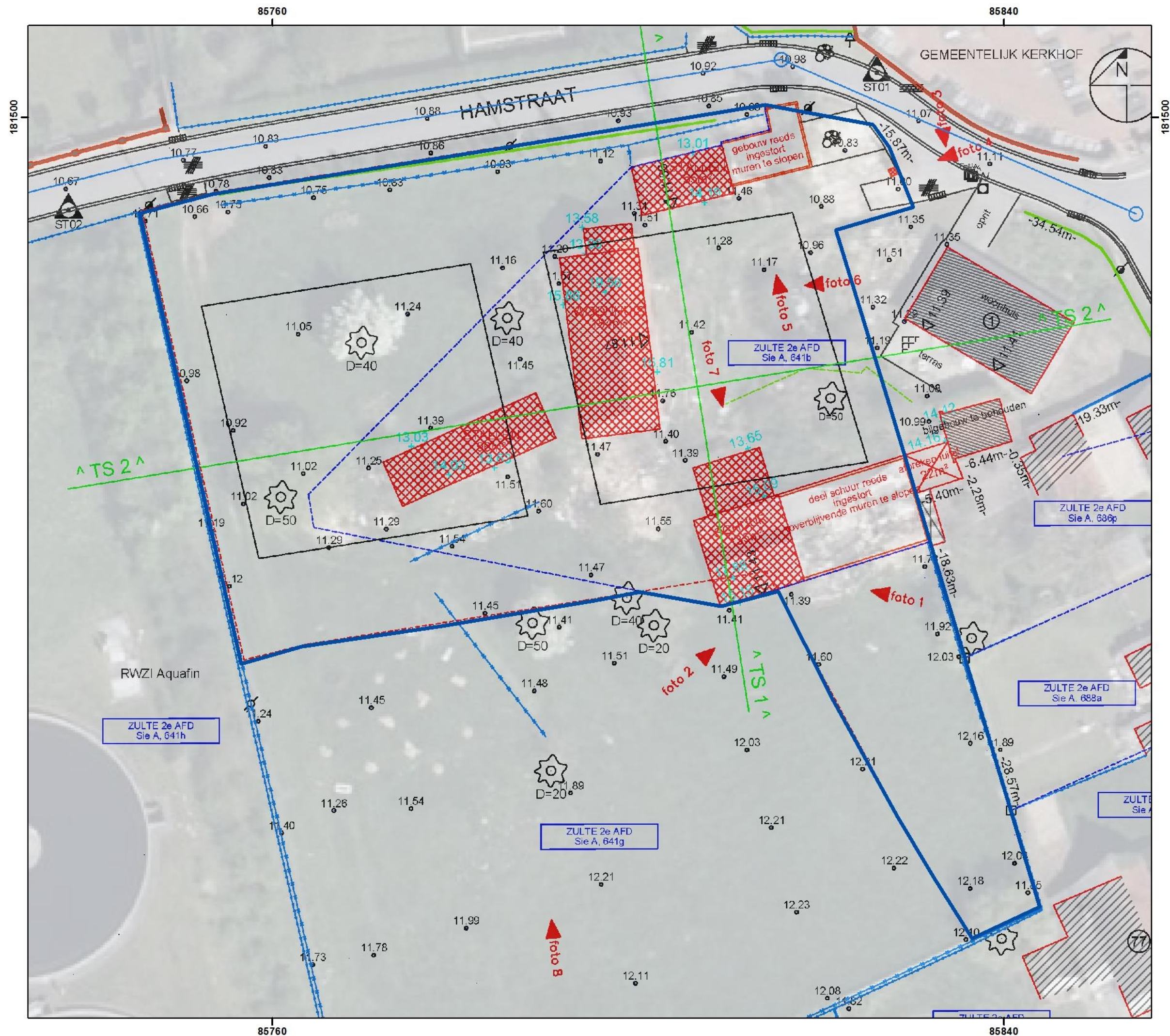
Plannr. 5
Inplantingsplan bestaande toestand

2017D193 04/05/2017

© AGIV

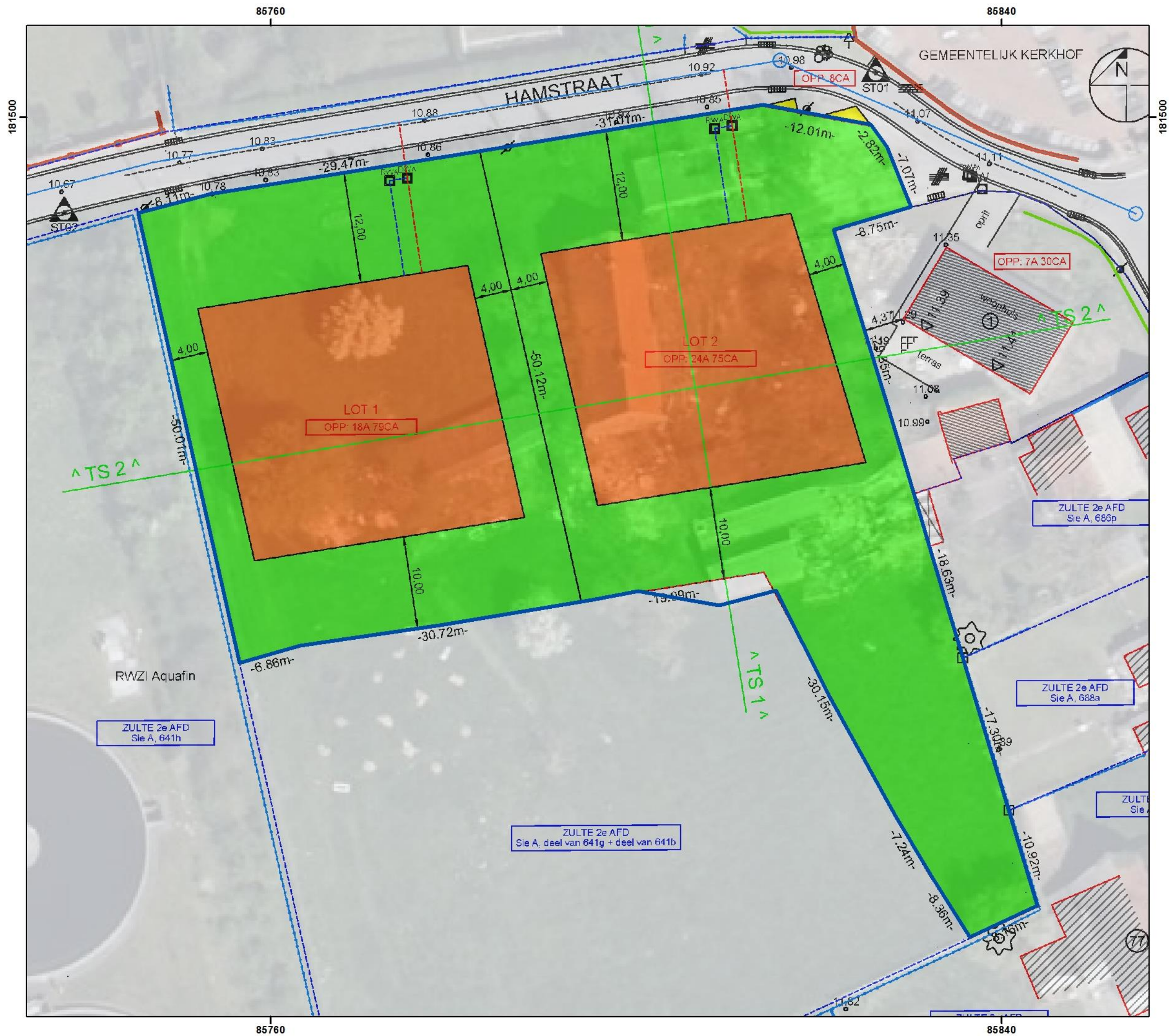
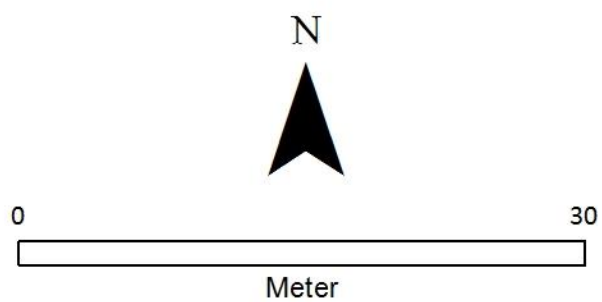
Legende

 Projectgebied

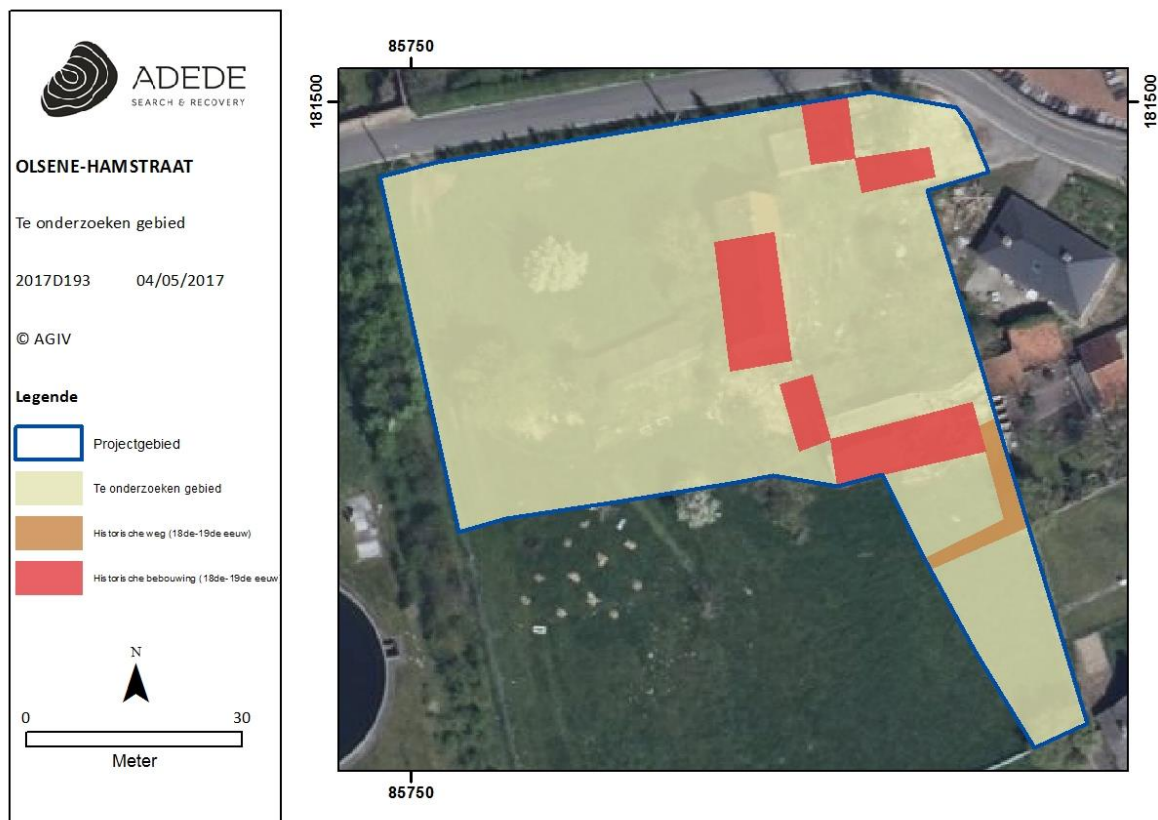

Projectgebiet

2.3 Resultaten bureauonderzoek

In het kader van het opstellen van de archeologienota werd een bureauonderzoek (projectcode: 2017D193) uitgevoerd. Tijdens dit bureauonderzoek werd aan de hand van reeds bestaande bronnen het onderzoeksgebied geografisch, geo(morfo)logisch, historisch en archeologisch gesitueerd. Het bureauonderzoek kon niet met zekerheid de aan- of afwezigheid van een archeologische site of resten ter hoogte van het projectgebied vaststellen. Wel was het mogelijk om een inschatting te maken van het archeologisch potentieel en de mogelijke impact van de geplande ontwikkeling op het plaatselijke bodemarchief. Binnen het Verslag van Resultaten wordt dit uitgebreid behandeld. Samengevat komt het er op neer dat gezien de algemene archeologische verwachting en de mogelijke bedreiging voor het bodemarchief over het volledige projectgebied verder archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem opportuun is. Het volledige projectgebied werd bijgevolg afgebakend als te onderzoeken gebied. Hierbinnen geldt de archeologische verwachting zoals geponeerd in het bureauonderzoek.

Figuur 1. Te onderzoeken gebied.

2.4 Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Het uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem heeft als doel informatie en gegevens te verzamelen die als aanvulling dienen op de reeds bestaande archeologische, geografische, geologische en historische bronnen. Het onderzoek heeft als uiteindelijk doel na te gaan of er een mogelijk archeologisch waardevolle site binnen de contouren van het onderzoeksgebied aanwezig is. Aan de hand van de verzamelde informatie van het proefsleuvenonderzoek, gecombineerd met het reeds uitgevoerde bureauonderzoek, kan vervolgens een verder te volgen strategie uitgewerkt worden voor de bescherming van het archeologisch patrimonium ter hoogte van het projectgebied. Volgende onderzoeksvragen dienen beantwoord te worden aan de hand van het uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem:

- *Zijn er binnen de contouren van het onderzoeksgebied sporen terug te vinden met archeologisch en/of cultuurhistorisch relevante waarde?*
- *Wat is de aard, kwaliteit en informatiewaarde van deze sporen?*
- *Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?*
- *Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?*
- *Wat is de impact van de geplande werken op deze sporen?*
- *Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?*
- *Welke strategie dient verder gevolgd te worden ter bescherming van het archeologisch patrimonium ter hoogte van het onderzoeksgebied?*

2.5 Onderzoeksstrategie en -methodes

Volgens de CGP, “§5.3 Bepalen van de onderzoeksstrategie” dienen vier criteria in overweging genomen te worden voor het bepalen van de verdere onderzoeksstrategie: Mogelijk, nuttig, schadelijk en noodzakelijk. Hoewel vervolgonderzoek noodzakelijk wordt geacht, zijn niet alle mogelijke onderzoekstechnieken noodzakelijk uit te voeren.

Om de graad van verstoring in de bodem, en dus de mogelijke bewaringstoestand van eventuele sporen, na te gaan kan geopteerd worden voor een landschappelijk bodemonderzoek. Dit dient te gebeuren met het oog op het vaststellen van de opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap door middel van boringen. Deze methode biedt echter niet voldoende informatie om een antwoord te bieden op de vraagstelling omtrent de aanwezigheid van archeologische sporen.

Ook geofysisch onderzoek kan een inzicht verschaffen in de verstoringsgraad van de bodem, indien deze verstoord werd door nog steeds aanwezige vaste structuren. Geofysisch onderzoek (GPR) biedt mogelijkheden om zicht te krijgen in de verticale bodemopbouw maar heeft als nadeel de complexe

verwerking van de gegevens en het feit dat de verkregen data door bijkomend veldwerk moet gestaafd worden. Met behulp van magnetometrie kunnen ook metalen objecten in de bodem worden opgespoord. Maar geofysisch onderzoek kan niet gebruikt worden om grondsporen en kleine, niet metalen, artefacten op te sporen.

Om na te gaan of zich al dan niet een archeologische site ter hoogte van het onderzoeksgebied bevindt en de aard en bewaringstoestand van deze site te achterhalen, kan geopteerd worden voor een verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek. Deze methode is bijzonder nuttig in het opsporen van losse vondstenspreiding van lithisch materiaal kenmerkend voor steentijdsites. Deze techniek is echter minder efficiënt voor het opsporen van grondsporen. Wel kunnen artefacten worden aangeboord, bij een losse vondstspreading is deze techniek voor de periodes recenter dan de steentijden bijgevolg weinig efficiënt.

Door middel van een proefsleuvenonderzoek kan uitspraak gedaan worden over de archeologische waarde van de totaliteit van het terrein door een beperkt, maar statistisch representatief deel van het terrein open te leggen en beperkt op te graven. Op die manier kunnen verantwoorde uitspraken gedaan worden voor de rest van het terrein. Via deze techniek kan zowel de aard van verstoring in de bodem als de aan- of afwezigheid van een archeologische site bepaald worden. Ook kan uitspraak gedaan worden over de aard en bewaringstoestand van een eventueel aanwezige site of archeologische resten.

Een combinatie van de onderzoekstechnieken is hier niet noodzakelijk en weinig opportuun. Gezien alle onderzoeken mogelijk, nuttig en weinig schadelijk zijn moet gekeken worden naar het efficiënt inzetten van middelen om een antwoord op de onderzoeksvragen te bekomen. Na afweging van de verschillende technieken ten opzichte van de archeologische verwachting en potentieel op kennisvermeerdering werd, met het oog op het efficiënt inzetten van middelen, besloten dat een proefsleuvenonderzoek hier het meest aangewezen is. Gezien de gunstige topografische ligging kunnen steentijdvondsten voor dit projectgebied niet uitgesloten worden. Echter geldt er een eerder lage verwachting voor deze periode en volstaat het tijdens het proefsleuvenonderzoek extra aandacht te hebben voor lithische vondstenconcentraties.

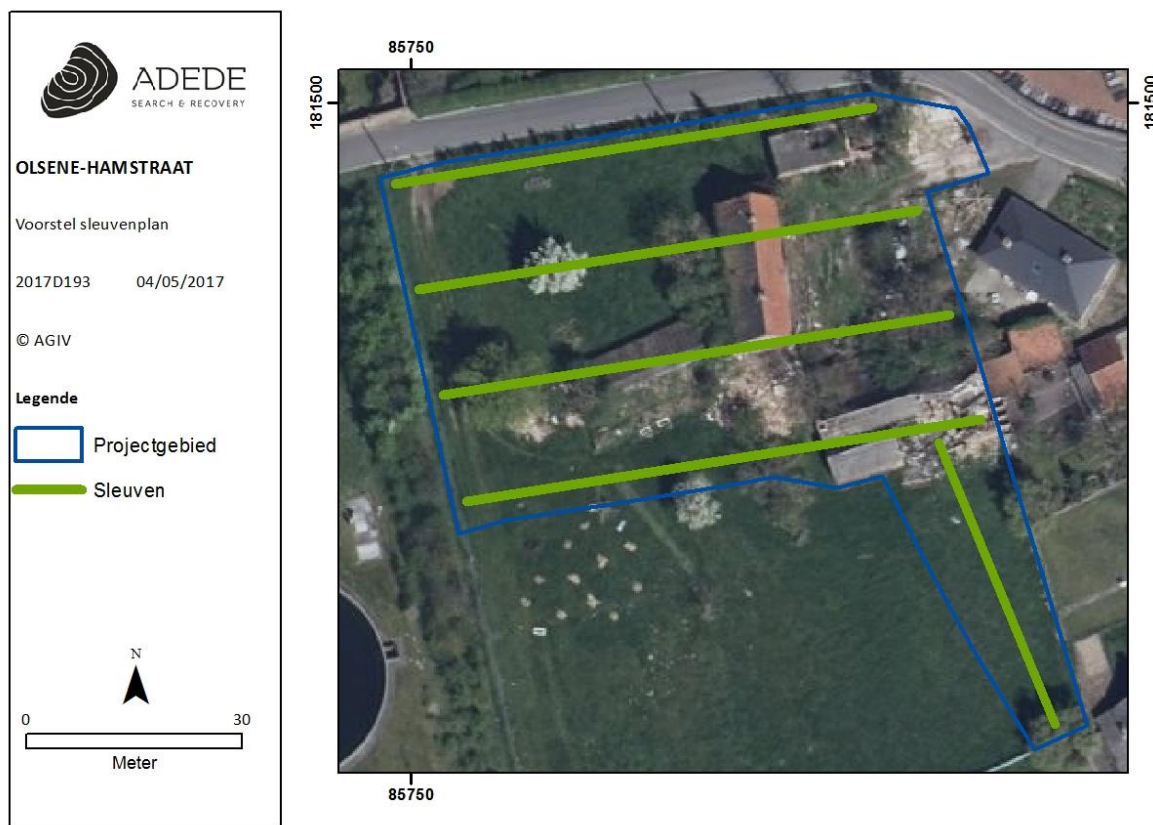
De geplande proefsleuven (zie sleuvenplan) dienen allen volledig aangelegd te worden, eventuele kijkvensters en/of dwarssleuven dienen ter plaatse, na evaluatie van het terrein en de mogelijk aanwezige sporen bepaald te worden. Het onderzoeksdoel van het proefsleuvenonderzoek is bereikt wanneer de geplande proefsleuven volledig werden aangelegd, alle (mogelijk) aanwezige sporen werden gedocumenteerd en de (niet-limitatieve) onderzoeksvragen succesvol kunnen beantwoord worden.

2.6 Onderzoekstechnieken

Voor het proefsleuvenonderzoek gelden volgende bepalingen:

- Er wordt gebruik gemaakt van continue, parallelle proefsleuven, tenzij hindernissen (bijvoorbeeld bebouwing, beschutting, etc.) dit niet toelaten.
- De afstand tussen de middenassen van de proefsleuven bedraagt telkens maximaal 15m.
- De proefsleuven zijn allen 2m breed.
- Alle sleuven worden initieel aangelegd tot op het archeologisch vlak dat tijdens het veldwerk dient bepaald te worden door de veldwerkleider of erkende archeoloog in samenspraak met de aardkundige.
- Dwarssleuven en/of kijkvensters dienen aangelegd te worden op locaties die tijdens het veldwerk bepaald worden door de veldwerkleider in samenspraak met een erkende archeoloog.

Er dienen in totaal 5 proefsleuven te worden aangelegd. 4 hiervan worden aangelegd in een ca. west-oost oriëntatie en een laatste wordt in de zuidelijke uitloper van het projectgebied geplaatst in een noordwest-zuidoost oriëntatie. De oriëntatie van de verschillende proefsleuven houdt rekening met de bestaande perceelsgrenzen alsook de vorm van het projectgebied en de lokale topografie. Een bufferzone van 2m ten opzichte van de grenzen van het projectgebied wordt hier gehanteerd. Eventuele kijkvensters en dwarssleuven staan niet aangegeven op het sleuvenplan daar de eventuele positie van deze dient bepaald te worden tijdens het uitvoeren van het proefsleuvenonderzoek.

Figuur 2. Sleuvenplan.

Aan de hand van het bovenstaand beschreven proefsleuvenonderzoek wordt minimaal 10% van het te onderzoeken terrein onderzocht, aan de hand van de dwarssleuven en/of kijkvensters wordt 2,5% van het te onderzoeken terrein onderzocht. Op deze manier kan voldoende informatie verkregen worden om, aangevuld met de resultaten van het bureauonderzoek, de verder te volgen strategie te bepalen.

In het Verslag van Resultaten werd ook de mogelijke trefkans op steentijdartefactsites aangehaald. Met het oog op het efficiënt inzetten van middelen werd echter geadviseerd geen archeologisch booronderzoek uit te voeren voorafgaand aan de proefsleuven. Zoals reeds eerder aangehaald dient tijdens het proefsleuvenonderzoek wel extra aandacht te zijn voor eventuele lithische vondstenconcentraties uit de steentijden. Indien uit het proefsleuvenonderzoek blijkt dat er binnen het onderzoeksgebied steentijd artefactsites voorkomen en waar deze gelokaliseerd zijn, dient een waardeerend archeologisch booronderzoek uitgevoerd te worden voor het proefsleuvenonderzoek verdergezet wordt. Via deze methode kunnen er inzichten bekomen worden in de diepte, spreiding, datering en bewaringsgraad van de sites. Daarom dienen volgende onderzoeksvragen beantwoord te worden:

- Op welke dieptes zijn de steentijd artefactsites bewaard?
- Wat is hun spreidingsvorm?
- Wat is hun densiteit?
- Hoe is hun bewaringstoestand?
- In welke periodes kunnen ze gedateerd worden?
- Is er vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving nodig en welke strategie

Voorafgaand aan deze methode dienen aan de hand van het tot dan uitgevoerde proefsleuvenonderzoek zones met verwachtingen opgesteld te worden waarbinnen de boringen uitgevoerd dienen te worden met een tussenafstand van 5m tussen de raaien en 6m afstand tussen de individuele boringen, dit in de vorm van een regelmatig verspringend driehoeksgrid. Deze boringen dienen ingemeten te worden met een GPS-toestel, zodat de coördinaten (x, y en z) gekend zijn. De precieze positie, oriëntatie en omvang van de grids is nader te bepalen op basis van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek. Het type grondboor dat gebruikt dient te worden is een edelmanboor met een diameter van 12cm. De boringen worden handmatig uitgevoerd tot een diepte die tijdens het onderzoek dient bepaald te worden. Van elke boring worden zowel de volledige diepte, als de onder- en bovengrens van de horizonten geregistreerd. De opgeboorde sedimenten zullen steeds de relevante bodemhorizonten omvatten die nodig zijn om een goede evaluatie van de steentijd artefactensite(s) te maken. De stalen krijgen per volume een uniek staalnummer, en worden nat uitgezeefd op een maaswijdte van 1mm op 1mm. Na het drogen worden ze geanalyseerd door een vuursteenspecialist

2.7 Afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.

3 Plannenlijst

Plannr.	Beschrijving	Schaal	Wijze vervaardiging	Datum aann
0001	Projectgebied op topografische kaart.	1:6000	digitaal	04/05/20
0002	Projectgebied op orthofoto uit 2016.	1:1000	digitaal	04/05/20
0003	Projectgebied op GRB kaart, kadastrale informatie.	1:500	digitaal	04/05/20
0004	Gekende verstoorde zones binnen het projectgebied.	1:400	digitaal	04/05/20
0005	Inplantingsplan bestaande situatie projectgebied.	1:400	digitaal	04/05/20
0006	Inplantingsplan geplande situatie projectgebied.	1:400	digitaal	04/05/20
0026	Sleuvenplan	1:800	digitaal	08/05/20
0027	Te onderzoeken	1:800	digitaal	08/05/20

4 Lijst van figuren

Figuur 1. Te onderzoeken gebied.....	- 14 -
Figuur 2. Sleuvenplan.....	- 18 -